

בזכות!

בזכות, המרכז לזכויות אדם
של אנשים עם מוגבלויות, עמותה
מיסודה של האגודה לזכויות האזרח בישראל

פותרים דלת לזכויות

מידע על אפשרויות
דיור מוגן בקהילה
לאנשים עם מוגבלויות

תוכן

- מהו דיור מוגן בקהילה?
 עמ' 3
1. אנשים עם מוגבלות שכלית
 עמ' 5
2. אנשים עם מוגבלות שכלית שאינה פיגור
 עמ' 7
3. אנשים עם מוגבלות גופנית
 עמ' 8
4. אנשים עם אוטיזם
 עמ' 9
5. אנשים עם מוגבלות נפשית
 עמ' 10

* עלון מידע זה הופק בתמיכת האיחוד האירופי. תוכנו הוא באחריות בלעדית של ארגון בזכות, ואין הוא משקף את עמדותיו של האיחוד האירופי.

* המידע בעלון זה אינו בגדר ייעוץ משפטי ואין הוא מהווה תחליף לו.

אלפים בלבד. הסיבה העיקרית לכך היא שמשרדי הרווחה והבריאות אינם מפתחים מספיק מסגרות של דיור בקהילה. מספרן קטן, הפיזור הגיאוגרפי שלהן מצומצם והמגוון שלהן אינו נותן מענה לצרכים השונים ולכל רמות התפקוד.

מהו דיור מוגן בקהילה?

“דיור בקהילה” הוא חיים בדירות “רגילות” בשכונת מגורים, אשר חיים בה עד שישה דיירים. הבית הוא בית מגורים רגיל ולא מבנה מבודד, והדירה מוקפת שכנים. בדירה ישנים, אוכלים, מקיימים חיי חברה, וממנה יוצאים הדיירים לחוגים ולעבודה או למערך תעסוקה אחר. מדובר בדירות מוגנות ויש בהן הדרכה, תמיכה וליווי של צוות מקצועי. בתוך הדירה הדיירים מנהלים אורח חיים רגיל עד כמה שאפשר: הם מרהטים אותה כראות עיניהם, קובעים את כללי הבית, גרים ביחד או לחוד בחדר פרטי ובו הפציהם האישיים, יש להם אפשרות לקבל אורחים והם משתתפים בקניות, בהכנת האוכל ובניקיון הבית.

בעבר הציעה המדינה לאנשים עם מוגבלות רק שיבוץ במוסדות (מעונות). במסגרות אלו חיים יחד הרבה אנשים עם מוגבלות, עשרות ולפעמים מאות, והם מטופלים על ידי צוות גדול. רבים ממוסדות אלו מוקמים הרחק מביתו של האדם וממשפחתו ורבים מוקמים גם הרחק ממרכז העיר הקרובה.

מגורים בקהילה הם הרבה יותר מאשר עניין פיזי והם עניין

דיור מוגן בקהילה

אדם עם מוגבלות זכאי לגור בקהילה, בבית או בדירה, ככלאדם.

יש אנשים עם מוגבלות אשר מעדיפים חיים עצמאיים בדירתם או עם בני המשפחה. חלקם זקוקים לסיוע של מטפל, עובד סיעודי או מלווה לצורך תפקוד יומיומי¹. אנשים אחרים עם מוגבלות שאינם רוצים או אינם יכולים לגור באופן עצמאי זכאים לקבל מהמדינה ובמימונה שירותי דיור מוגן במערך דיור.

מערך הדיור המוגן לאנשים עם מוגבלות בישראל כולל מסגרות אלו: **מוסדות** (הנקראים גם “מעונות פנימייה”), ובהם חיים עשרות ולפעמים מאות אנשים, **הוסטלים** ל-24 איש לכל היותר, **בתים קבוצתיים** לכ-12 דיירים, **ודירות בקהילה** שבהן עד ל-6 דיירים. כל מסגרות הדיור המוצעות כיום לאנשים עם מוגבלות בישראל ממומנות ומפוקחות על ידי משרדי הממשלה, אך רובן מסגרות פרטיות המופעלות על ידי חברות או עמותות.

הנתונים מראים כי בעוד שבמוסדות ובהוסטלים מתגוררים למעלה מ-12,000 איש, אפשרויות הדיור הקיימות בישראל בקהילה מצומצמות, והיום ניתן מענה בדירות בקהילה לכמה

¹ לפרטים על סיוע בשכר דירה, התאמות נגישות ועוד ראו פירוט בעלון: **“פותרים דלת לזכויות, מידע על דיור עצמאי בקהילה”** בהוצאת “בזכות”.

אשר נמנעה מהם זכותם לגור בקהילה. כך למשל פרצנו את הדרך למגורים בקהילה עבור אנשים עם מוגבלות שכלית ומוגבלות גופנית קשה. ארגון 'בזכות' מציע עזרה לכל אדם עם מוגבלות ולבני המשפחה במימוש הזכות לדיור בקהילה.

איך זה עובד? מימוש הזכות לדיור בקהילה

אנשים המעוניינים לגור ב"מסגרת חוץ-ביתית" צריכים לפנות בעצמם או באמצעות בני משפחתם או האפוטרופוס שלהם לאגף המתאים במשרד הממשלתי האחראי. למשרד הרווחה והשירותים החברתיים ולמשרד הבריאות יש נהלים שונים וועדות שונות לאנשים עם לקויות שונות (מוגבלות שכלית, פיסית, נפשית). הצעדים למימוש זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות מפורטים בהמשך על פי סוגי המוגבלות:

ערכי ומוסרי. בקהילה יש לאדם הזדמנות לממש את זכויות האדם שלו: **הזכות לבחור** היכן יגור, כיצד יבלה את יומו, ומי יהיו חבריו; **הזכות לקיים קשר משפחתי; הזכות לתעסוקה** במסגרות תעסוקה והכשרה שונות בעיר המגורים; **הזכות לחיי חברה**, הזדמנות ליצור קשרים עם שכנים וחברים - עם מוגבלות או ללא מוגבלות, **הזכות לחיי פנאי ותרבות**, היכן לבלות: במרכזי קניית, בפארקים ציבוריים, בבתי קולנוע, בבתי קפה בעיר באילו אירועי תרבות להשתתף ולאילו חוגים להירשם. מטבע הדברים בקהילה יש גם הזדמנות לאנשים אחרים להתרשם ממה שקורה בדירה: שכנים נכנסים, רואים ושומעים, בני משפחה מבקרים, וכך קשה הרבה יותר להסתיר הזנחה ופגיעה - מקרים שמתרחשים במוסדות מעת לעת. אך לא רק הדיירים ובני משפחותיהם נהנים - החברה כולה יוצאת נשכרת. היא לומדת להכיר אנשים עם מוגבלות ולקבל אותם כחלק ממנה ולא כקבוצה נפרדת ומבודדת.

מטרתו של עלון מידע זה היא להביא לידיעתו של כל אדם ואדם שבכוחו לעצב את המציאות, לדרוש מגורים בקהילה לפי צרכיו ורצונותיו, ולממש את זכויותיו כאדם. ארגון 'בזכות' מאמין שזכותו של כל אדם עם מוגבלות לגור בקהילה, גם אם הוא נזקק לסיוע, לתמיכה ולסיוע על מנת שיוכל לנהל חיים בכבוד ככל האדם. אנו ב'בזכות' מאמינים שהדרת אנשים מן הקהילה רק מפני שהם נמנים עם קבוצה מסויימת היא הפליה אסורה ופוגעת בזכות שלהם לשוויון ולשילוב. 'בזכות' פועל למימוש זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות והגיש עתירות לבית המשפט העליון (בג"ץ) בנוגע לאנשים עם מוגבלות

שכלי. אם היא קובעת שיש לו פיגור שכלי, היא מחליטה אם הוא זכאי לדיור חוץ-ביתי. הוועדה קובעת מהו סוג המגורים המתאים ביותר לאדם לדעתה: דיור בקהילה או מוסד. כמו כן הוועדה קובעת אם האדם זכאי לתעסוקה ולפעילות פנאי, ובסמכותה להמליץ גם עוד המלצות. הוועדה אינה קובעת מהי המסגרת שבה ישוּבץ האדם אלא רק את סוגה (מוסד או דיור בקהילה). הוועדה אמורה להתכנס בכל שלוש שנים וכאשר יש סיבות מיוחדות היא צריכה להתכנס קודם שיעברו שלוש שנים.

החלטת הוועדה נקבעת לפי נתוני האישיים של האדם, כגון רמת תפקוד, הצרכים הרפואיים, וכן תוצאות אבחון מקיף שעורכים מומחים מטעם הועדה. האבחון מביא בחשבון גם חוות דעת של אנשי מקצוע, כגון מוריו ורופאיו של האדם. חשוב למסור לוועדה באמצעות פקידי הסעד כל חומר רלוונטי כגון אבחונים שנערכו בעבר, דוחות וסיכומים של רופאים וצוות פרה-רפואי כמו מרפאים בעיסוק, קלינאי תקשורת או פיזיותרפיסטים.

הוועדה צריכה לזמן את האדם ואת האפוטרופוס שלו והיא יכולה לזמן גם

1. אנשים עם מוגבלות שכלית

אדם עם מוגבלות שכלית זכאי על פי החוק למסגרת מגורים מטעם משרד הרווחה, ולפיכך חובה על משרד הרווחה לספק לו מסגרת מתאימה. החוק קובע כי יש לתת עדיפות למסגרת דיור בקהילה ולא מוסד. בפועל רוב האנשים עם מוגבלות שכלית שגרים במסגרת מחוץ לבית משפחתם, גרים במוסדות ולא בדיור בקהילה, אך בכוחכם לשנות מציאות זו אם תפעלו למימוש זכותכם או זכות יקירכם לדיור בקהילה.

צעדים למימוש הזכות לדיור בקהילה

ועדת אבחון: לפי החוק אדם שגר בבית הוריו או ששובץ במוסד ורוצה לעבור לדירה בקהילה צריך לפנות לוועדת אבחון דרך עובד סוציאלי בלשכה באזור מגוריו. ועדת אבחון היא ועדה שפועלת מטעם משרד הרווחה ומורכבת מפקיד סעד (עובד סוציאלי), פסיכולוג, מורה, רופא ופסיכיאטר. הוועדה קובעת אם לאדם יש פיגור

וועדה בין-משרדית:

בוועדה זו יושבים נציגים הן ממשרד הרווחה הן ממשרד הבריאות, והיא דנה בעניינם של אנשים שיש להם שתי מוגבלויות או יותר. למשל, מוגבלות שכלית וגם נפשית או מוגבלות שכלית וגם מוגבלות פיזית משמעותית. הוועדה קובעת מאיזה משרד או מאיזה אגף במשרד אנשים אלו יקבלו שירות.

גם בוועדת קבלה.

אדם המבקש לגור במסגרת חוץ-ביתית צריך להתחייב לקבל על עצמו את תנאי המסגרת. בין היתר האדם מסכים מראש שבתמורה לסיפוק כל צרכי חייו הבסיסיים כגון אוכל, תרופות, מוצרי היגיינה וריהוט, יופחתו כ-80% מגמלת הנכות שמעניק לו המוסד לביטוח לאומי והן יעברו ישירות למסגרת המגורים.

לתשומת לבכם: מבחינת משרד הרווחה והשירותים החברתיים הוסטל נחשב לדיור בקהילה, אף על פי שהוסטל הוא מסגרת נפרדת ובעלת אופי מוסדי. לכן יכול להיות שוועדת אבחון תחליט להפנות אדם לדיור בקהילה, ולמרות זאת הוא יופנה להוסטל.

לתשומת לבכם: משרד הרווחה מציב תנאי לזכאות למגורים במסגרת חוץ-ביתית במינוי אפוטרופוס לאדם עם מוגבלות שכלית. דעו שדרישה זו אינה קבועה בחוק, והיא סותרת את אמנת האו"ם, שבה נאמר שלכל אדם עם מוגבלות יש כשרות משפטית מלאה. אדם שלא רוצה שימונה לו אפוטרופוס יכול לפנות בעצמו או באמצעות אחר לארגון 'בזכות' ואנו נסייע לו בהליך הרשמי.

לתשומת לבכם: האפוטרופוס או האדם יידרש לחתום על חוזה עם מפעיל המסגרת. החוזה הוא חוזה אחיד שמשרד הרווחה אישר לכלל המסגרות. זכותכם לקרוא היטב את פרטיו ואנו מציעים שתבדקו אם החוזה שאתם צריכים לחתום עליו הוא אכן באישור משרד הרווחה.

עוד אנשים - בני משפחה, עובדי רווחה מהלשכה המקומית או כל אדם שיכול לתרום לה לגיבוש החלטה.

לפי הכללים שנקבעו בשנים האחרונות במסגרת עתירה שהגיש ארגון 'בזכות' בבית המשפט העליון, על הוועדה לאשר לאדם הרוצה בכך דיור בקהילה, אלא אם כן התנהגותו אלימה ומסכנת או שהוא זקוק להשגחה רפואית שאין בקהילה.

דרשו לקבל את החלטת ועדת האבחון בכתב, זאת זכותכם. על החלטת ועדת האבחון ניתן לערער לוועדת ערר בבית משפט השלום בתוך 45 יום. 'בזכות' מסייע לאנשים עם מוגבלות המעוניינים בדיור בקהילה ולבני משפחותיהם, ואנשינו ילוו אתכם לוועדות האבחון ויעזרו בהגשת ערעור לבית המשפט, אם צריך.

ועדת השמה: לאחר שוועדת האבחון קובעת מהו סוג המסגרת, היא מעבירה את סיכום החלטתה ואת כל החומר הנלווה לוועדת השמה באזור מגוריו של האדם. ועדת השמה היא ועדה פנימית של המחוז שאליו משתייך האדם. תפקיד ועדת השמה הוא להציע מסגרות מן הסוג שקבעה ועדת האבחון. ועדת השמה מעבירה את ההמלצה ואת החומר למסגרות שלפי דעתה מתאימות לאדם, ושם בודקים אם הוא אכן מתאים ואם יש מקום פנוי. במקביל יכולים האדם ובני המשפחה לבקר במקומות המוצעים, להתרשם מהם ולהחליט מה הם מעדיפים. בדרך כלל המפעילים יערכו מפגש עם האדם ועם בני המשפחה, והמועמד עשוי להיבחן

שאלה: דבורה חיה עם הוריה ועם עובד סיעודי לדבורה מוגבלות שכלית קשה, התפקוד היומיומי שלה נמוך והיא זקוקה לסיוע צמוד בכל התחומים ולמעקב רפואי. ועדת האבחון הפנתה אותה למוסד מפני שלטענתה במוסד יהיה ניתן להגן עליה טוב יותר ולא ינצלו אותה שם. הוריה רוצים שהיא תגור בדירה כמו הדירה שהיא חיה בה כיום. מה הם יכולים לעשות?

תשובה: ההורים יכולים להגיש ערר מפני שהוועדה פעלה בניגוד לכללים הנוגעים לדיוור בקהילה. דבורה אינה אלימה ואינה זקוקה להשגחה רפואית שניתן להעניק רק באשפוז. בדירות בקהילה מתגוררים גם אנשים שהתפקוד שלהם נמוך מאוד. יש בהן צוות שתפקידו להאכיל, להלביש, לקלח ולסייע לדוירים בכל תחום שבו הם זקוקים לעזרה. ארגון "בזכות" מסייע לאנשים במצב דומה לטעון לזכותם למגורים בקהילה.

- תקנון העבודה הסוציאלית). ההשמה נעשית לפי נתונים אישיים ואם יש מקום פנוי, ואדם יכול לחכות לשיבוץ זמן רב. רוב האנשים עם מוגבלות שכלית שאינה פיגור מופנים למסגרות דיוור בקהילה. עבור אוכלוסייה זו יש צורות דיוור מגוונות והן כוללות דירות יחיד, דירות זוגיות ודירות לשישה דיירים לכל היותר. המגורים בדירות מאפשרים לדייריהן השתלבות מלאה בקהילה.

שאלה: לגדי מוגבלות שכלית קלה והוא סובל מאפילפסיה המאוזנת בעזרת תרופות. הוא זקוק לאדם אחראי שייתן לו את התרופות בבוקר ובערב, ופעם בשלושה חודשים הוא הולך לרופא הניירולוג שלו למעקב. האם הוא זכאי לדיוור בקהילה?

תשובה: מכיוון שהטיפול הרפואי הנדרש אינו מחייב טיפול בתנאי אשפוז ומעקב יומיומי של רופא או של אחות, אנו סבורים שאין כל מניעה שיקבל את הטיפול התרופתי מאנשי הצוות בדירה (מדריכים ומטפלים), ועל כן אין למנוע ממנו לגור בקהילה. ארגון 'בזכות' מסייע לאנשים במצב דומה לטעון לזכותם למגורים בקהילה.

2. אנשים עם מוגבלות שכלית שאינה פיגור

אנשים עם מוגבלות שכלית שמקורה אינו בגיל הילדות ואינה מוגדרת פיגור שכלי (למשל מוגבלות בעקבות פגיעת ראש או מחלה), אנשים שיכולתם השכלית פחותה אולם אינה מוגדרת כפיגור וכן אנשים עם לקויות למידה וקשיי קשב וריכוז, זכאים לפנות לקבלת מסגרת דיוור **מאגף השיקום במשרד הרווחה**.

בישראל אין חוק המבטיח את זכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית שאינה פיגור שכלי למסגרת חוץ-ביתית ולמגורים בקהילה, והזכאות מעוגנת בנוהלי משרד הרווחה (תע"ס

צעדים למימוש הזכות לדיור בקהילה

ועדת השמה מחוזית של אגף השיקום במשרד הרווחה היא הגוף המחליט אם לשבץ אדם במסגרת חוץ-ביתית ומהי המסגרת המותאמת לצרכיו. הפנייה לוועדה נעשית על ידי העובד הסוציאלי במחלקה לשירותים חברתיים, והוא מציע לוועדת ההשמה תכנית טיפול אישית. אדם המעוניין בשיבוץ חוץ-ביתי יפנה לוועדה - הוא או בן משפחה או האפוטרופוס - באמצעות טופס פנייה ואליו יצרף אבחונים וחוות דעת כתובות נוספות.

הוועדה יכולה לזמן את האדם ואת האפוטרופוס שלו, אם יש לו, וכן את העובד הסוציאלי המטפל בו במסגרת המחלקה לשירותים חברתיים. אם ועדת ההשמה מאשרת מגורים חוץ-ביתיים, היא מעבירה את ההמלצה ואת החומר על האדם למסגרות המגורים האפשריות. הנהלת כל מסגרת היא המחליטה אם לקבל את המועמד. העובד הסוציאלי יזמן את האדם למפגש היכרות עם הנהלת המסגרת והם ימסרו את החלטתה לעובד הסוציאלי המטפל. אם התקבל, יידרש האדם או האפוטרופוס שלו לחתום על חוזה עם מפעיל המסגרת. (יש לבדוק היטב את החוזה).

אם לא הוצעה למועמד מסגרת בתוך שנה ממועד החלטת ועדת ההשמה או שהמועמד נפסל ולא התקבל למסגרת שהוצעה, יתקיים **דיון חוזר בוועדת ההשמה המחוזית**. על החלטת הוועדה אין זכות ערעור. אפשר לבקש עוד דיון בוועדה.

3. אנשים עם מגבלות גופנית

אנשים עם מגבלות גופנית שזקוקים לסיוע מיוחד בפעולות היומיום ויש להם מגבלות תנועה חמורות, או אנשים עם מגבלות גופנית שזקוקים להדרכה רבה בקבלת החלטות והם אינם יכולים או אינם מעוניינים לגור באופן עצמאי בביתם עם עובד סיעודי, זכאים בתנאים מסוימים לגור במסגרות חוץ-ביתיות מטעם **אגף השיקום של משרד הרווחה והשירותים החברתיים**. מדובר באנשים בני פחות מ-65 עם 40% נכות רפואית או יותר.

בישראל אין חוק המבטיח את זכותם של אנשים עם מגבלות גופנית למסגרת חוץ-ביתית ולמגורים בקהילה, והזכאות מעוגנת בנוהלי משרד הרווחה (תע"ס - תקנון העבודה הסוציאלית). ההשמה נעשית לפי נתונים אישיים ואם יש מקום פנוי, ואדם יכול לחכות לשיבוץ זמן רב. יש מעט מאוד מסגרות לדיור מוגן בקהילה לאנשים עם מגבלות גופנית. רוב המסגרות המוצעות על ידי משרד הרווחה הן מוסדות גדולים והמוניים, ורק מספר זעום של אנשים מתגורר בדירות מוגנות בקהילה. לפי נוהלי משרד הרווחה לא זכאים למסגרות דיור אנשים עם מגבלות גופנית שיש להם צרכים מורכבים נוספים, למשל אנשים שיש להם גם צרכים סיעודיים או הם מרותקים למיטה או זקוקים לסיוע בנשימה, אנשים שיש להם גם הפרעות התנהגות, ואנשים שמשתמשים בסמים.

צעדים למימוש הזכות לדיור בקהילה

ועדת השמה מחוזית של אגף השיקום במשרד הרווחה היא הגוף המחליט אם לשבץ אדם במסגרת חוץ-ביתית ומהי המסגרת המותאמת לצרכיו. הפנייה לוועדה נעשית על ידי העובד הסוציאלי במחלקה לשירותים חברתיים, והוא מציע לוועדת ההשמה תכנית טיפול אישית. אדם המעוניין בשיבוץ חוץ-ביתי יפנה לוועדה - הוא או בן משפחה או האפוסטרופוס - באמצעות טופס פנייה ואליו יצרף אבחונים וחומר כתוב נוסף.

הוועדה יכולה לזמן את האדם ואת האפוסטרופוס שלו, אם יש לו, וכן את העובד הסוציאלי המטפל בו במסגרת המחלקה לשירותים חברתיים. אם ועדת ההשמה מאשרת מגורים חוץ-ביתיים היא מעבירה את ההמלצה ואת החומר על האדם למסגרות המגורים האפשריות. הנהלת המסגרת היא המחליטה אם לקבל את המועמד. העובד הסוציאלי יזמן את האדם למפגש היכרות עם הנהלת המסגרת והם ימסרו את החלטתה לעובד הסוציאלי המטפל. אם התקבל, יידרש האדם או האפוסטרופוס שלו לחתום על חוזה עם מפעיל המסגרת (יש לבדוק היטב את החוזה). אם לא הוצעה למועמד מסגרת בתוך שנה ממועד החלטת ועדת ההשמה או שהמועמד נפסל ולא התקבל למסגרת שהוצעה, יתקיים **דיון חוזר בוועדת ההשמה המחוזית**. על החלטת הוועדה אין זכות ערעור. אפשר לבקש עוד דיון בוועדה.

שאלה: לאלון מוגבלות פיזית קשה בשל מחלה גנטית. ועדת ההשמה קבעה שיש חשש שמצבו הרפואי יידרדר והוא יהפוך לסייעודי, ולכן הוא אינו זכאי למגורים במסגרת חוץ-ביתית. האומנם?

תשובה: אנחנו ב'זכות' מאמינים שאין במחלה כדי להצדיק שלילה של הזכות למגורים בקהילה. אלון אינו זקוק היום לטיפול רפואי צמוד או לפיקוח. מצבו יציב והוא בביקורת רפואית, לא בהשגחה רפואית. ארגון 'זכות' מסייע לאנשים במצב דומה לטעון לזכותם למגורים בקהילה.

4. אנשים עם אוטיזם

אף על פי שאין עדיין חוק שקובע שלאנשים עם אוטיזם הזכות לדיור בקהילה, היא מעוגנת בכללי משרד הרווחה (תע"ס - תקנון העבודה הסוציאלית). לפיכך אנשים על רצף האוטיזם בני 21 ויותר או אנשים צעירים יותר שהוריהם מתקשים לטפל בהם בבית, זכאים לשירותי דיור חוץ-ביתי מטעם השירות לטיפול באדם עם אוטיזם במשרד הרווחה. משרד הרווחה מפקח ומממן מסגרות דיור, רובן בקהילה: מדובר בעיקר בבתי קבוצתיים ובהוסטלים, ויש גם דירות מוגנות עד ל-8 אנשים בדירה. עם זאת יש מחסור במסגרות דיור בקהילה בצפון הארץ ובדרומה, ולא פעם אנשים נדרשים לעבור לאזור המרוחק ממקום מגוריהם.

צעדים למימוש הזכות לדיור בקהילה

התנאי לשיבוץ במסגרת דיור בקהילה הוא שאדם יהיה מוכר בשירות לטיפול באדם עם אוטיזם במשרד הרווחה והשירותים החברתיים. לשם כך עליו או על בן משפחה לפנות לעובד הסוציאלי בלשכת הרווחה הסמוכה לביתו ולמלא טופס בקשה. אל הטופס מצרף האדם חוות דעת מעודכנת של פסיכולוג קליני או של פסיכיאטר ובה אבחון הקובע שהמבקש הוא על רצף האוטיזם. כיום אין רשימה של אנשי מקצוע שמוסמכים לכתוב חוות דעת.

העובד הסוציאלי בלשכה מעביר את החומר לוועדת השמה מחוזית, הפועלת עם המפקח המחוזי מטעם משרד הרווחה. אם יש צורך, הוועדה יכולה לשלוח את האדם לאבחון מטעמה. את תשובת ועדת ההשמה מקבלים באמצעות העובד הסוציאלי. אין לאדם, למשפחתו או לאפוטרופוס שלו זכות להופיע לפני הוועדה ואין הליך ערעור על החלטתה.

אדם שבקשתו אושרה מופנה למסגרת מגורים, ואם מפעיליה מחליטים לקבלו הוא נקלט בתהליך קבלה. המבקש או האפוטרופוס שלו יידרשו לחתום על חוזה עם מפעיל המסגרת. (יש לבדוק היטב את החוזה).

יכול להיות שאדם יקבל אישור לעבור למסגרת חוץ-ביתית אך בהיעדר מסגרת מתאימה הוא ייאלץ לחכות עד שתיפתח מסגרת כזו, וההמתנה עשויה להיות ארוכה.

5. אנשים עם מגבלות נפשית

אנשים בני 18 ויותר שנקבעה להם נכות רפואית בשל לקות נפשית בשיעור של 40% ויותר, זכאים לגור בקהילה מכוח החוק. **חוק שיקום נכי נפש בקהילה** קובע את הזכות לשיקום ולשילוב בקהילה ומגדיר סל שירותים שמעניק **משרד הבריאות** לסיוע בתהליך השיקום, בהם גם שירותי מגורים בקהילה. מדובר במסגרות מגורים מוגנות: הוסטלים, קהילות תומכות או דיור מוגן. מלבד זאת, משרד הבריאות מממן את הסיוע ואת הליווי המקצועי שהאדם מקבל במסגרת המגורים. האדם עצמו משלם את עלות מחייתו (למשל, הוצאות משותפות על אוכל וחשבונות חשמל, מים) מקצבת הנכות שהוא מקבל וממשכורתו, אם הוא עובד. כמו כן הדייר משלם שכר דירה. נציין כי רוב מקבלי קצבת נכות כללית זכאים להשתתפות של משרד השיכון בשכר הדירה². במקרים חריגים שבהם אדם אינו זכאי לסיוע ממשרד השיכון ניתן לקבל סיוע בשכר דירה ממשרד הבריאות.

החוק קובע כי אדם עם מגבלות נפשית יכול לגור בביתו, לבד או עם בני משפחה, ולקבל מטעם משרד הבריאות חונך או עובד סמך שילווה אותו ויסייע לו. בתנאים מסוימים זכאי האדם

² ראו פירוט בעלון: "פותחים דלת לזכויות, מידע על דיור עצמאי בקהילה" בהוצאת 'זכות'.

הוא יקבל רשימה של כל מסגרות הדיור המתאימות באזור מגוריו. הקבלה למסגרת הדיור תלויה בהסכמת האדם וכרוכה בתהליך קבלה שהמסגרת קובעת.

אדם יכול לפנות בכל שלב לוועדת השיקום האזורית ולבקש שתשנה את שיבוצו במסגרת מגורים. **על החלטת הוועדה ניתן לערור בפני ועדת ערר מחוזית.** יש לפנות לוועדת הערר בתוך 45 ימים מיום קבלת החלטת ועדת השיקום האזורית, וועדת הערר חייבת לדון בערר בתוך 60 ימים מיום הגשת הערר.

שאלה: גילת בת 27, חולה בסכיזופרניה ורמת התפקוד שלה נמוכה. ועדת השיקום לא אישרה לגילת מגורים בהוסטל אלא הפנתה אותה למוסד פסיכיאטרי שנקרא "מגורים טיפוליים". האומנם אין דרך אחרת?

תשובה: לפי החוק זכאי לשירותי שיקום אדם עם מוגבלות נפשית, אדם שרמת תפקודו נמוכה, אדם עם בעיית סמים ואדם עם הפרעות שונות. אנו בארגון "בזכות" סבורים שגילת יכולה להגיש ערר לוועדת ערר ולטעון שאין סיבה למנוע ממנה מגורים בקהילה. ארגון "בזכות" מסייע לאנשים במצב דומה לטעון לזכותם למגורים בקהילה.

לקבל סיוע בתשלום שכר דירה ממשרד השיכון, ובמקרים חריגים הוא יקבל סיוע ממשרד הבריאות. כמו כן הוא זכאי לסיוע ברכישת ציוד ראשוני לדירה (מכשירי חשמל, רהיטים).

צעדים למימוש הזכות לדיור בקהילה

הזכאות לשירותי דיור (וכן לשירותים אחרים כגון תעסוקה, פנאי והשכלה) נקבעת על ידי **ועדת שיקום אזורית** של משרד הבריאות, והיא קובעת תכנית שיקום אישית לכל אדם. האדם או נציגו, למשל בן משפחה, יפנה לוועדת שיקום אזורית. לשם כך יש למלא **טופסי פנייה לוועדת השיקום**. כדאי למלא את הטפסים בעזרת איש מקצוע שמכיר את האדם היטב (רופא, עובד סוציאלי, פסיכולוג או מרפא בעיסוק - גם מטפל פרטי). לטופס ההפניה יש לצרף אישור ששיעור נכותו של האדם הוא 4% או יותר, על רקע נפשי. את אחוזי הנכות קובע המוסד לביטוח לאומי בדרך כלל, אך אפשר לפנות לצורך זה גם לפסיכיאטר שהוסמך מטעם משרד הבריאות. את **רשימת הפסיכיאטרים המוסמכים** אפשר לקבל בלשכות הפסיכיאטרים המחוזיים.

ועדת השיקום נפגשת עם האדם, והוא רשאי לצרף לפגישה בן משפחה או אדם קרוב אחר. הוועדה דנה עם האדם בתכנית השיקום שלו ואם היא מוצאת שהוא זכאי למגורים, היא קובעת את סוג המגורים שבו הוא ישובץ. אם ועדת השיקום האזורית קובעת שהאדם זכאי לדיור בקהילה,

בזכות!

בזכות, המרכז לזכויות אדם
של אנשים עם מוגבלויות, עמותה
מיסודה של האגודה לזכויות האזרח בישראל

בזכות - המרכז לזכויות אדם של אנשים עם מוגבלויות הינה עמותה רשומה שמטרתה לפעול לקידום זכויותיהם של אנשים עם כל סוגי המוגבלות: גופנית, שכלית, נפשית וחושית ולהביא לשילוב המבוסס על שוויון והשתתפות מלאים של אנשים עם מוגבלות בחברה הישראלית.

בזכות פועלת לקידום זכויות ופיתוח שירותים מותאמים לאנשים עם מוגבלות בתחומי החיים השונים: דיור, תעסוקה, חינוך ובריאות. בזכות יוסדה על ידי האגודה לזכויות האזרח בישראל בשנת 1992 ופועלת כיום כעמותה עצמאית. היא מהווה כתובת לכל אותם אנשים עם מוגבלות ובני משפחות אשר זכויותיהם הופרו על רקע מוגבלותם וכן לאנשי מקצוע, ארגונים חברתיים, אנשי אקדמיה ומקבלי החלטות.

בזכות - המרכז לזכויות אדם של אנשים עם מוגבלויות

רחוב כנפי נשרים 3 ירושלים 9546406

mail@bizchut.org.il ■ www.bizchut.org.il ■

מוקד פניות הציבור של בזכות: 02-6521308 ■ פקס 02-6221283